

ΔΥΟ ΕΓΚΩΜΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΔΕΚΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Περὶ τῶν συγγραφέων τῶν κατωτέρω ἐγκωμίων, τοῦ Θεοδώρου Παλλαδᾶ, πρωτοπαπᾶ καὶ ἱεροκήρυκος ἐν Κρήτῃ, καθὼς καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ του Γερασίμου Παλλαδᾶ, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἠσχολήθησαν πολλοί, προσφάτως δὲ ἔγραψε περὶ αὐτῶν ὁ κ. Ν. Β. Τωμαδάκης¹. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἐνταῦθα δημοσιευομένων κειμένων, τὸ ἐγκώμιον τοῦ Θεοδώρου Παλλαδᾶ, διεσώθη εἰς τὸν κώδικα 1592, 12 τῆς μονῆς Καρακάλλου, τοῦ 17. αἰῶνος, περιέχοντα καὶ ἄλλο κείμενον συνδεόμενον πρὸς τὴν Κρήτην², ἐκδίδεται δὲ ἐδῶ ἐπὶ τῇ βάσει ἀντιγράφου γενομένου χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς ἀρχιμανδρίτου Παύλου. Τὸ ἐγκώμιον σύγκειται ἐκ δύο μερῶν εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ὁποίων γίνεται διεξοδική θεολογικὴ ἀνάπτυξις περὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ «μάρτυρος» καὶ τοῦ «μαρτυρίου» κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν. Τὸ μέρος αὐτὸ παρουσιάζει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον λόγῳ τῶν ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ ἀπὸ τὴν συμβολικὴν ἔρμηνειαν ἀντλούμενων ἐπιχειρημάτων, παρελείφθη ὅμως ἐδῶ λόγῳ τῆς ἐκτάσεώς του, μεγαλυτέρας τοῦ εἰς τοὺς Ἁγίους Δέκα ἀναφερομένου δευτέρου μέρους³. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν ἀπεκατέστησα σιωπηρῶς τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν στίξιν.

Τὸ δεύτερον κείμενον, τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γερασίμου Παλλαδᾶ, διεσώθη εἰς τὸν κώδικα 374, 30 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, τοῦ 18. αἰῶνος⁴, ἀποτελούμενον ἀπὸ διαφόρους λόγους θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἅπαντας, ἐκδίδεται δὲ ἐδῶ ἐπὶ τῇ βάσει ἀντιγράφου γενομένου χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ὑπὸ τῆς καθηγητρίας τοῦ Ἀρσακείου Ἀθηνῶν δ. Σοφίας Δοανίδου. Τὸ κείμενον ἐκδίδεται ἐνταῦθα ὀλόκληρον, διορθουμένων σιωπηρῶς τῶν ὀρθογραφικῶν λαθῶν καὶ τῆς στίξεως.

Ἐκφράζω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου καὶ εἰς τὸν πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην Παῦλον καὶ εἰς τὴν καθηγήτρ. δ. Σοφίαν Δοανίδου, διὰ τὴν εὐγενῆ προθυμίαν των εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου.

BOSTON UNIVERSITY

Π. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ

¹) «Κρητικὰ Χρονικά» Γ, 1949, 179-203.

²) Λάμπρου Σπ., Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἑλληνικῶν κωδίκων, 1895, II, 139. Ὅγδοον κείμενον εἰς τὸν κώδικα αὐτὸν εἶναι : «Μεγαλυνάρια ψαλλόμενα εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Γεώργιον, ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ κὺρ Ἀντώνη τοῦ Καροφύλλη ἐκ τῆς Κυδωνίας».

³) Τὸ πλήρες κείμενον κατέθεσα εἰς τὴν βιβλιοθ. τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου.

⁴) Σακελλίωνος Ἰ., Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, 1892, 64.

Α΄.

ΛΟΓΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΠΑΛΛΑΔΑ, ΡΗΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΝ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΔΕΚΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ. ,αχλγ.

510 «Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι»¹.

1. Ἐρωτᾶς, ὦ Χριστιανέ, ποῖοι εἶναι προωρισμένοι νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν μακαριότητα. Ἴδὲ ποίους μισεῖ ὁ κόσμος, ποῖοι ἔχουσι θλίψεις καὶ πειρασμούς καὶ τοῦτοι εἶναι προωρισμένοι καὶ διαλεγμένοι νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν μακαριότητα. Ἄν εἶναι ἡ ἀλήθεια, μαρτυροῦ το ἡ αὐτοαλήθεια ὁ Χριστός. «Ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος»², ἤγουν ἡ ἀφορμὴ ὅπου ὁ κόσμος οἶσ μισᾷ καὶ διώκει σας εἶναι διατὶ ἐγὼ οἶσ ἐδιάλεξα ἐκ τοῦ κόσμου. Λοιπὸν οἱ μισούμενοι εἶναι οἱ διαλεγμένοι ἀπὸ τὸν Δεσπότην Χριστὸν νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν μακαριότητα· καὶ διὰ τοῦτο, ὡσὰν διαλεγμένους καὶ ξένους ἀπὸ τὸν κόσμον, τοὺς μισᾷ ὁ κόσμος. «Ἐὶ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἄν τὸ ἴδιον ἐφίλει· νῦν δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὶ, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος»³, | μὰ ὡς καθὼς ἐγὼ, 511 διατὶ δὲν ἤμουν ἀπὸ τὸν κόσμον, μὲ ἐδίωξεν ὁ κόσμος, τέτοιας λογιῆς καὶ ἐοῦσ ἐπειδὴ δὲν εἶσθε ἀπὸ λόγου του, οἶσ θέλει διώξη: «εὶ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν»⁴. Ἄλλὰ τάχα, ὡσ οἶσ διώξη καὶ οἶσ μισήση, ὡσ οἶσ τιμωρήση καὶ νὰ οἶσ δώση θανάτους, τάχα βλάπτει σας εἰς τὴν ψυχὴν; Ὁχι, «μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι»⁵. Μὴ φοβεῖσθε τὸν κόσμον καὶ τοὺς τυράννους, διατὶ ἀπίνης καὶ νὰ δίδωσι θανάτους εἰς τὰ κορμῖα, τόσον λείπει νὰ μὴ τοὺς βλάπτωσιν, ὅσον μάλιστα τοὺς δοξάζουσι περισσότερον. Καὶ τάχα δὲν μᾶς τὸ μαρτυροῦσιν οἱ Ἅγιοι Δέκα Μάρτυρες; τοὺς ὁποίους ἄν καλὰ καὶ ὁ κόσμος τοὺς ἐμίσησε καὶ οἱ τύραννοι τοὺς ἐμαρτυρήσασι, μὲ ὅλον ἐτοῦτο δὲν τοὺς ἐβλάψασι, ἀλλὰ μάλιστα τοὺς ἐδοξάσασι. Καθὼς θεωροῦμεν ὅλος ὁ κόσμος τοὺς δοξάζει,

1) Ματθ. ι' 28.

2) Ἰωάνν. ιε' 28.

3) αὐτόθι.

4) Ἰωάνν. ιε' 20.

5) ἐνθα ἄν.

καὶ μάλιστα ἡ περίφημος Κρήτη, καθὼς ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία ψάλλει: «Κρήτη προεορτάζει σήμερον Χριστοῦ τὰ γενέθλια διὰ τῶν | ἀθλοφόρων»⁶. Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς 512
 χρεωστοῦμεν δόξαν τῶν μαρτύρων, ὡσὰν ὅπου αὐτοὶ εἶναι αἰτία καὶ ἀφορμὴ καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἡμᾶς εὐδαιμονίζει, τίνι τρόπῳ προσέχετε

2. Προτοῦ νὰ κατέβῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν, μόνον νὰ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐπερίσσευεν ὁ οὐρανὸς τὴν γῆν κατὰ τὴν ἀξίαν, μὰ, ὡσὰν ὁ Θεὸς ἐκατέβῃ κάτω εἰς τὴν γῆν, ἐπερίσσευσεν ἡ γῆ πάλιν τὸν οὐρανόν, ἢ, διὰ νὰ εἴπω καλλίτερα, ὁ οὐρανὸς ἐγένηκε γῆ καὶ ἡ γῆ οὐρανός· 534
 ὅπου γὰρ | βασιλέως παρουσία ἐκεῖ τάξις παραγίνεται, διὰ τοῦτο καὶ ὁ οὐρανὸς εἰς δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἔβγαλεν ἓνα ἄστρον ὀδηγοῦν τοὺς Μάγους ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἡ γῆ δέκα ἀστέρας, σωστὸν ἀριθμόν. Δέκα Μάρτυρας εἰς δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν Κρήτην, ὀδηγοῦντας ὅλον τὸν κόσμον εἰς δόξαν Χριστοῦ, καὶ ξεχωριστὰ ἡμᾶς τοὺς Κρητὰς τοὺς συμπατριώτας. Ποῦ νὰ μᾶς φέρουσιν; Εἰς τὴν Βηθλέεμ, νὰ ἔλθωμεν νὰ προσκυνήσωμεν, βρέφος ἐσπαργανωμένον, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἡμεῖς οἱ Κρητῆτες νὰ ἔλθωμεν πλέα πρῶτα παρὰ ἄλλον γένος, ὡσὰν ὅπου οἱ ὀδηγοῦντες εἶναι Κρητῆς; διὰ τοῦτο ὅλος ὁ κόσμος ψάλλει καὶ βοᾷ: «Κρήτη προεορτάζει σήμερον Χριστοῦ τὰ γενέθλια διὰ τῶν ἀθλοφόρων»⁷. Διὰ τοὺς μάρτυρας ὅπου ἡ Κρήτη ἔχει, αὕτη προπαίρνει τὴν προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, διὰτὶ αὕτη προεορτάζει, διότι μηδεμία πόλις, μηδεμία χώρα, μηδὲν γένος περισσεύει τὴν Κρήτην σιμὰ εἰς τὴν ἀγάπην ποὺ ἔχει εἰς τοῦτο τὸ παιδίον ὅπου γεννᾶται, διὰ τοῦτο καὶ αὕτη προεορτάζει. Ὅταν ἔρχεται ἓνας βασιλεὺς εἰς ἐκείνους ὅπου | ἔχει περισσότε- 535
 ρην ἀγάπην, εἰς ἐκείνους προέρχεται πλέα πρῶτον, διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνη ἢ θυγατέρα τοῦ Ἰεφθάε,⁸ ὁπόταν ἤκουσε πῶς ἤρχετον νικητής, ἐπροῆλθεν αὕτη ἀπὸ ἄλλον κανένα. Τέτοιας λογῆς προέρχεται ἡ Κρήτη εἰς προσκύνησιν τοῦ παιδίου, διὰτὶ περισσεύει ἡ ἀγάπη καὶ τῆς δείχνει τὴν ἀγάπην τὴν μεγάλην, τὸ δῶρον ὅπου κανισκεύει τὸ παιδίον. Δέκα μάρτυρας, δέκα πληγωμένους, δέκα ἀποθαμένους, διὰτὶ καὶ ὁ ἔρχομός τοῦ παιδίου δὲν ἦταν ἄλλος παρὰ νὰ πάρῃ θάνατον διὰ τὴν ἀγάπην τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης. Δὲν ἠθέλησεν ἡ Κρήτη νὰ φανῇ πῶς δὲν λυπᾶται τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, μὰ διαλέγει δέκα τελείους

⁶) Δοξαστικὸν Ἐσπερινοῦ κγ' Δεκεμβρίου, ποίημα Κυπριανοῦ.

⁷) Ἐνθ' ἄν.

⁸) Κριτ. ιβ' 34.

ἄνδρας, σωσιὸν καρίσκι, καὶ φέρει τοὺς μάρτυρας θανατωμένους διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ.

3. Καὶ πῶς ὁ δέκατος ἀριθμὸς φανερῶνει τὴν τελείαν ἀγάπην, τοῦτο εἶναι φανερόν, διατι ὁ Θεὸς διὰ τὰ δείχνη πῶς εἶναι ἀγάπη καὶ φιλάνθρωπος, εἰς τὴν κορώναν τοῦ ἔχει τοῦτον τὸν ἀριθμὸν τὸν δέκατον, ἤγουν τὸ ὄνομά του ἐκεῖνο τὸ τετραγράμματον, ὅπου λέγεται Γε-
 536 χωβὰ ἑβραϊκά, | ἀρχίζει ἀπὸ τὸ γιὸδ, ἀπὸ τὸ ἰῶτα, ὅπου ἔχει τὸν δέκατον ἀριθμὸν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τὰ δείχνη τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸ ὄνομά του, ὅπου ὠνομάσθη καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἀπὸ τὸ ἰῶτα ἀρχίζει, Ἰησοῦς, ὅπου εὔρε τὸν δέκατον ἀριθμὸν. Καὶ τὸν μακάριον Νῶε⁹, διατι ἦταν δέκατος ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, τὸν ἐφύλαξεν. Καὶ τὸν Ἀβραάμ¹⁰, διατι ἦτον δέκατος ἀπὸ τοῦ Νῶε, ἐσυνώκισε μετ' ἐκείνου. Καὶ ἐκείνων τῶν Σοδομιτῶν ἔταξεν ὁ Θεὸς ἐὰν ἔχουσι
 537 ἰ' δίκαιοι¹¹ τὰ τοὺς συμπαθήσῃ. Καὶ τὸν δέκατον ἀριθμὸν τὸν ἐμπύριον, διατι εἶναι δέκατος, τὸν ἀφῆκεν ἀκίνητον καὶ ἤρεμον. Καὶ ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων τὰ μειρῆς τὰ ἐννέα τάγματα τῶν Ἀγγέλων, τὰ ἔλθῃς ἕως εἰς τὰ Σεραφεῖμ, τὸν δέκατον ἀριθμὸν εὐρίσκεις καὶ αὐτὰ ἐμπνέοντα μεγάλην ἀγάπην εὐρίσκομεν. Καὶ πάλιν ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ Σεραφεῖμ τὰ ἐρχόμεθα εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν δέκατον ἀριθμὸν εὐρίσκομεν. Καὶ τὸν ἄνθρωπον σημεῖον τῆς μεγάλης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εὐρίσκομεν. Διὰ τοῦτο, ὡσὰν ὅπου | ὁ ἰος' ἀριθμὸς σημαδεύει ἀγάπην, ἐπρόσταξε καὶ δέκατα ἀπὸ ἡμᾶς τὰ τοῦ φέρωνμεν, διὰ τὰ δείχνηται ἡ μεγάλη ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν. Καθὼς καὶ ἡ Κορήτη, διὰ τὰ δείξη τὴν μεγάλην ἀγάπην, δέκα Μάρτυρας ἔφερε. Καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ, τὸν Ἡσαῦ¹² τὸν ἀδελφόν του θέλοντας τὰ τοτε καλωσυνέψη, τὰ τὸν ἀγαπήσῃ, ἐπεμπε του καρίσκιν, ἀριθμητὰ τὰ δῶρα εἰς τὸν ἰ' ἀριθμὸν. Διατι φυσικὰ ὁ δέκατος ἀριθμὸς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς τὰ παύη ὀργὴν καὶ μάνια. Λοιπόν, ὦ Κορήτη, χαίρου σήμερον διατι καθὼς ὁ Θεὸς ἔδωκε σημάδι τὴν Ἰορὴν τὴν Κεραζῶνα¹³ τὰ μὴ κάμη κατακλυσομόν· εἰς ὅλην τὴν γῆν, τέτοιας λογῆς ξεχωριστὰ σοῦ ἔδωκε ἐσένα τὸν δέκατον ἀριθμὸν τῆς εὐφροσύνης σου, τῆς ἀγάπης σου καὶ δὲν φοβᾶσαι τὰ καταποντισθῆς ποτέ, δὲν φοβᾶσαι ποτέ τὰ φθορῆς ὅλως διόλου ἀπὸ ὀργῆν Θεοῦ, διατι ἔχεις τὸν δέκατον ἀριθμὸν ἰ', τοὺς δέκα λέγω μάρτυρας, ὅπου καλωσυνεύουν τὸν Θεόν. Μόνον φώναζε καὶ κράζε,

⁹) Γεν. κεφ. ε'.

¹⁰) Γεν. κεφ. ια'.

¹¹) Γεν. ιη' 32.

¹²) Γεν. λβ' 13 ἔξ.

¹³) Γεν. θ' 13 ἔξ.

«Ἅγιοι δέκα» ὅποια ὥρα ἔχεις ἀπὸ Θεοῦ πόλεμον, | κράζε καὶ φώναζε τοῦτον τὸν ἀριθμὸν καὶ εὐθὺς ἐκαλοσυνεύσασι τὸν Θεόν. Τοῦτο κάνει ἡ Κρήτη, ὡσὰν τὴν Σεπφώραν¹⁴, εἶδεν ἓνα Ἄγγελον καὶ ἐκατέβαινε νὰ θανατώσῃ τὸ παιδίον της καὶ εὐθὺς περιτομᾷ τὸ παιδίον καὶ καλωσυνεύει τὸν Ἄγγελον. Καὶ ἡ Κρήτη, ἂν ἴδῃ ὄρητα καὶ μάνιτα Θεοῦ, παρευθὺς νὰ φέρῃ τὰ αἵματα τῶν Δέκα παιδῶν, νὰ κράξῃ τοὺς Ἅγίους Δέκα, εὐθὺς καλωσυνεύει τὸν Θεόν.

538

4. Ἦτιον ἡ ἀγάπη τῶν μαρτύρων μεγάλη εἰς τὸν Χριστόν, γαῖσκε, δείχνει τὸ μαρτύριόν τους. Εἰς τὸν καιρὸν ὁποῦ οἱ Ἅγιοι Δέκα ἔμαρτύρησαν εἰς τὴν Κρήτην, ὁ βασιλεὺς Δέκιος ἐβασίλευε τὰ σκῆπτρα, καὶ ἐδῶ ἀνθύπατος Κρήτης Δέκιος. Οἱ Ἅγιοι Δέκα Μάρτυρες ἔμαρτύρησαν διὰ νὰ βεβαιώνηται ὁ ἀριθμὸς καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Εἶχασι διαλαλημὸν καμωμένον εἰς ὄλην τὴν ἐξουσίαν τοῦ Δεκίου Βασιλέως Χριστιανός τινες νὰ μὴ εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἤθελεν εἰσθαι, νὰ ἀρνηθῆται τὸν Χριστόν, νὰ προσκυνᾷ τὰ εἰδῶλα· καὶ ἂν ἤθελε παρακούσει | εἰς τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα, παρευθὺς νὰ παίρῃ μαρτύρια, βασανιστήρια καὶ θάνατον. Ὡσὰν ἐγροίκησαν οἱ Ἅγιοι Δέκα Μάρτυρες τέτοιας λογῆς μισητὸν πρόσταγμα, παρευθὺς ζήλω θείῳ πυροπολούμενοι, εἶπασιν ἀλλήλοις των· μὴ ἀρνηθῶμεν ἡμεῖς οἱ Δέκα τὴν πίστιν τὴν ἀμώμητον, ἀλλὰ νὰ σταθῶμεν στερεοί, νὰ μὴ φοβηθοῦμεν πρόσκαιρα βάσανα, νὰ κηρύξωμεν τὸν Δεσπότην μας Χριστόν, Θεὸν ἀληθινόν, ὅπου ἔχυσε τὸ αἷμα του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ ἐκ τῆς πλάνης, νὰ μᾶς δώσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ Βασιλείαν του. Ἄσ στερεωθοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ τὸ ἀρνηθοῦμεν, ἀλλὰ νὰ χύσωμεν τὸ αἷμα τὸ ἰδικόν μας δι' αὐτόν, νὰ μᾶς ἀξιώσῃ τῆς αἰωνίου του ζωῆς. Ἄρесе καὶ τῶν Δέκα ἡ βουλή αὕτη λέγοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὅσα βάσανα ἂν μᾶς κάνουσι, δὲν ἀρνούμεσθαι Χριστόν τὸν Δεσπότην μας καὶ Βασιλέα πάποτε. Ἄν μᾶς δώσουν χιλίους θανάτους, ἂν καὶ τὰ κορμῖα μας κατακόψουν τμήματα μύρια.

539

5. | Ἦσαν δὲ ἀπὸ πολλὰ μέρη τῆς Κρήτης. Ὁ ἓνας ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸ ἄλλο· μὰ ξεχωριστὰ οἱ πέντε ἀπὸ τὴν περιβόητον Μητρόπολιν καὶ θαυμαστὴν χώραν ἐκείνην Γορτύνην, ὅπου εὐρίσκειται εἰς τὴν μέσην τῆς Κρήτης, σημαδευμένη εἰς ὀλίγους τοίχους ὡσὰν λείψανα, τὴν ὁποίαν βέβαια κατέχοντας πᾶσα ἓνας, ἐκείνην τὴν δόξαν τῆς μεγάλης σκέπτωντας χώρας ἐκείνης, καὶ τώρα εἰς μικρὰ σημάδια νὰ φαίνεται, δὲν ἤθελε θαυμάσει λιγώτερον, ὅσον ἐθαύμασεν ὁ ἅγιος Σισώης θωρώντας εἰς ὀλίγα κόκκαλα νὰ σημαδεύεται ὁ μέγας ἐκεῖνος

540

¹⁴) Ἐξ. δ' 24 ἐξ.

Ἄλέξανδρος. Ἀπ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν χώραν ἦσαν οἱ πέντε μάρτυρες. Οἱ ἄλλοι ἅγιοι πέντε ἀπὸ ἄλλους διαφόρους τόπους τῆς Κρήτης. Ἀπὸ τὴν Κνωσσὸν Ζωτικός, ἀπὸ τὸ Ἐπίγειον (Πάνορμον) Ἀγαθόπους, ἀπὸ τὴν Κυδωνίαν (Χανία) Βασιλείδης, καὶ ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον Εὐαρέστης καὶ Πόμπιος. Οἱ ὅποιοι τοῦτοι ἔστρωντας νὰ γροικῆσουσι τὸ βασιλικὸν πρό | σταγμα, νὰ προστάσῃ νὰ ἀρνοῦνται τὸν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ νὰ προσκυνῶσι τὰ εἰδῶλα, ὅλοι μὲ θεϊκὴν ἀγάπην κινῶσι καὶ ἔρχονται ἔμπροσθεν εἰς τὸν Δέκιον, Ἀνθύπατον, Γενεράλην τῆς Κρήτης, καὶ ἔστρωντας νὰ παρασταθοῦσιν ἔμπροστὰ καὶ οἱ Δέκα Μάρτυρες ὁμολογήσουσι Χριστὸν ἑσταυρωμένον τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ὁ ὅποιος (τύραννος) προστάσσει νὰ δοθῶσιν εἰς τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἤθελε φανῆ πλέα τιμωρητικὸς εἰς τοὺς Μάρτυρας, νὰ παίρῃ ἀπὸ τὸν Ἀρέντην περισσότερα χαρίσματα. Αὐτοὺς λοιπὸν παίρνοντάς τους οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ἐξουσίαν τους ἐπληγῶνασιν, ἐτιμωροῦσαν τοὺς ἅγίους καὶ τοὺς ἐπεριτριγύριζαν εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων ἢ νὰ θυσιάσουσι ἢ νὰ τιμωροῦνται, ἐμπαιζόμενοι καὶ διωκόμενοι καὶ βασανιζόμενοι τριάντα ἡμέρας ἀπ' ἐκείνους τοὺς ἀπίστους καὶ συρόμενοι εἰς ταῖς κοπραῖς, δερνόμενοι, παιζόμενοι, εἰς τύπον τῶν τριάντα χρόνων τῆς ζωῆς ὅπου ὁ Χριστὸς ἔζησεν εἰς τὸν κόσμον.

6. Ἀλλὰ μαθαίνοντας ὁ Δέκιος πῶς ὄχι μόνον δὲν ἐμετασάλευσαν ἀπὸ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, | ἀλλὰ μάλιστα ἐβεβαιώνονταν περισσότερον μὲ τὰ μαρτύρια, προστάσσει καὶ τοὺς φέρονουσιν ἔμπροστὰ του, καὶ ἐπειδὴ εἶχον τὸ φρόνημα καὶ τὸν λογισμὸν ἀμετασάλευτον, ἂν καλὰ καὶ νὰ ἐδέρονταν καὶ νὰ ἐλιθοβολοῦνταν καὶ νὰ ἐκολαφίζονταν καὶ νὰ ἐπτύονταν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ νὰ ἐσύρονταν εἰς τὰ κόπρα, ἔμειναν στερεοὶ εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ Χριστοῦ, τιμωρηθέντες καὶ στρεβλωθέντες καὶ μὲ ἄλλα βασανιστήρια, λέγοντες, «δὲν ἀρνούμεθα Χριστὸν τὸν Θεὸν ποτέ». Τότες μὲ φοβερὸν ὀφθαλμῶν ὁ Κρητὴς τύραννος θεωρώντας τοὺς ἅγίους, ἔλεγε ταῦτα τὰ λόγια· «Ἄνδρες Κρητῆται, ἔσεῖς ἀφήκετε τοὺς μεγάλους θεοὺς καὶ προσκυνᾶτε ἕνα Χριστὸν ἑσταυρωμένον, τὸν ὅποιον οἱ Ἑβραῖοι τὸν ἐσταύρωσαν, ἀλλὰ ἀκούσατέ μου· νὰ προσκυνήσετε τοὺς μεγάλους θεοὺς, νὰ σᾶς δώσω τιμαῖς καὶ δόξαις· μὰ ἀνίσως δὲν θέλετε νὰ καταπεισθῆτε, θέλω σᾶς δώσῃ τόσας τιμωρίας καὶ βάσανα ὥστε ὅπου νὰ προσκυνήσετε τοὺς μεγάλους θεοὺς καὶ στιανικῶς σας, | ἢ νὰ ἀπολεσθῆτε κακὴν κακῶς». Τοῦτοι οἱ λόγου ἦσαν τοῦ Δεκίου πρὸς τοὺς ἅγίους Δέκα μάρτυρας, εἰς τὸν ὅποιον οὐ ἅγιοι Μάρτυρες, ὡς ἐνὸς στόματος, μὲ ἰλαρότητα τοῦ προσώπου καὶ ἀνδρείαν τῆς ψυχῆς, ἀποκρίνονται. «ὦ Δέκιε, ἂν ἴσως ἤθελε λείπει ἢ πλάνη τῆς ἀθεΐας ὅπου σκοτεινιάζει τὰ μάτια τοῦ νοός σου, δὲν ἤθελες

βλασφημήσει τοιαῦτα βλάσφημα λόγια, μὰ ἐπειδὴ ἐσκοτίστης τὸν νοῦν, καὶ σκοτεινὰ λόγια λέγεις· καὶ βέβαια, ἐσεῖς οἱ Ἕλληνες ὁμοιάζετε ἐκείνους ὅπου περιπατοῦσι εἰς μίαν σιρόταν σκοτεινήν, οἱ ὅποιοι τὰ πράγματα τὰ ἀληθινὰ καὶ παρόντα δὲν ξανοίγουνσι καὶ τὰ πράγματα τὰ ψευδῆ καὶ μὴ ὄντα φαντάζονται. Τέτοιας λογῆς καὶ σεῖς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἀρνηθήκατε καὶ τοὺς ψευδεῖς θεοὺς ἐπροσκυνήσατε, καὶ ἔχετε τόσην τύφλωσιν, ὥστε ὅπου παίρνετε σκεπάρονι καὶ πριόνι εἰς τὸ χέρι καὶ εἰς τὸ δάσος πηγαίνοντας διαλέγετε τὸ δένδρον ἐκεῖνο ὅπου σᾶς ἀρμόζει νὰ κάμειτε ἓνα εἶδωλον τοῦ Διὸς ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ τότες κόβγοντας τὸ δένδρον ἐκεῖνο | τὸ ἐμισσοεκάψατε εἰς φούρονους καὶ ἐψήσατε ἄρτους, τὸ ἄλλο ἐμισὸ κάνοντας κάρβουνα ἐψήσατε κρέας ἐφάγατε καὶ ἐχορτάσατε, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ δένδρου κάνοντας εἶδωλον καὶ βάνοντας εἰς ὑψηλὴν κολῶνα ἐγονατίσατε καὶ εἶπετε· «ἐξελοῦ ἡμᾶς, ὅτι σὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν». Ὡ πλάνη μεγάλη! Τίνος λέγετε, Ἕλληνες, νὰ σᾶς ἀπελευθερώσῃ τὴν ψυχὴν σας; ἐκείνου τοῦ ξύλου τοῦ κωφοῦ καὶ ἀναισθήτου καὶ ἀγροίκου, ὅπου ἐσεῖς τὸ ἐπελεκήσατε, ἐκείνου λέγετε νὰ σᾶς λυτρώσῃ τὴν ψυχὴν σας; ἐκεῖνο λέγετε πῶς εἶναι Θεός; τὸ ὅποιον ἐχειροτονήσατε μόνον τὴν ψευδῆ ὀνομασίαν ὅπου τοῦ ἐδώκατε, δίχως τὴν ὁποίαν ἀπομένει ἀνερέργητον, γὰρ κωφὸν καὶ ἀναίσθητον, καθὼς καὶ πρωτύτερα ἦτον. Ἐσεῖς λοιπὸν πλανᾶσθε, ἀλλὰ ἡμεῖς προσκυνοῦμεν τὸν Σωτῆρα Χριστόν, τὸν Θεὸν ἀληθινόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος διὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν πλάνην ταύτην τῆς εἰδωλολατρείας ἦλθε καὶ ἐγένεν ἄνθρωπος, ὅπως θεωροῦντες ἡμεῖς τὴν ἀνθρωπότητά του καὶ τὰ θαύματα ὅπου ἔκαμε, νὰ φεύγωμεν πᾶσα λογῆς ἄλλον κτίσμα, νὰ προσκυνοῦμεν μόνον τὸν Χριστόν, καθ' ὃ ἄνθρωπον, καὶ διὰ | μέσου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ αὐτὴν τὴν θεότητα νὰ προσκυνοῦμεν, εἰς τὸν ὅποιον ἔχομεν τόσην ἀγάπην, ὅπου ὄχι μόνον μετ' αὐτὰ τὰ μερικὰ πράγματα ὅπου μᾶς τάσσεις, δὲν θέλομεν τὸν ἀρνηθῆ, μὰ ἀπίνης καὶ νὰ μᾶς ἔτασσεσ ὅλον τὸν κόσμον· διατὶ «τὶ ὦ φε λή σ ε ι ἄ ν θ ρ ω π ο ν ἐ ἄ ν ὄ λ ο ν τ ὸ ν κ ὄ σ μ ο ν κ ε ρ δ ῆ σ η καὶ τ ῆ ν ψ υ χ ῆ ν α ὕ τ ο ῦ ζ η μ ι ω θ ῆ;»¹⁶ Παῦσε καὶ εἰς τοῦτο, ὦ τύραννε, νὰ λέγῃς πῶς θέλεις νὰ μᾶς τιμωρήσῃς, διατὶ σοῦ τάσσομεν πῶς τιμωρώντας μας διὰ τὸν Χριστόν, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, δὲν θέλεις ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς κάμῃς μεγαλύτερον καλόν. Καὶ τὰ κολαστήρια ὡς ρόδα τὰ λογιάζομεν καὶ τοὺς δημίους ὡς εὐεργέτας καὶ τοὺς θανάτους ὡς στέφανα, τοὺς ὁποίους θανάτους δὲν θέλεις ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς δώσῃς τόσους, ὅσους ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν νὰ πάρωμεν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Παῦσε λοιπὸν ἀπειλῶν μας ἢ ἀν-

544

545

¹⁶) Βλ. ἄνωτ.

ταπειλησόμεθά σοι· μὴ μᾶς φοβερίζεις ἢ σὲ θέλομεν φοβερίζωμεν. Βάλε εἰς τὸν νοῦν σου πῶς ἔχεις νὰ κάμῃς μὲ Δέκα Μάρτυρας, μὲ Δέκα ἄνδρας Κρητικούς, μὲ Δέκα ἐτοιμασμένους νὰ χύσωμεν τὸ αἷμά μας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ».

546 7. Ὡς ἐγροί | κησεν ὁ τύραννος τέτοιας λογῆς στερεοῦς λόγους, ἀποφασίζει νὰ κόψωσι τὰς τιμίας κεφαλὰς τῶν Δέκα Μαρτύρων. Τὴν ὁποῖαν ἀπόφασιν μαθαίνοντάς την οἱ Ἅγιοι Δέκα Μάρτυρες καὶ θεωρώντας τοὺς στρατιώτας πῶς ἤλθασιν νὰ τοὺς ἐβγάλουσιν καὶ νὰ τοὺς κόψουσι τὰς κεφαλὰς των, στοχάζοντες πῶς ἤλθεν ἡ ὥρα νὰ τελειώσουν τὸ μαρτύριον, νὰ ἀλλάξουσιν τὸν κόσμον, νὰ ἐνωθοῦσι μὲ τὸν ἠγαπημένον τους Χριστόν· ἕνας τὸν ἄλλον ἐπαρακίνα, ἕνας τὸν ἄλλον του ἀκόνιζε, ἐδυνάμωνε καὶ ἐπαραθάρρει· καὶ ὅλοι ἐλέγασι· «Ἰωμεν ἀδελφοί, Ἰωμεν, ἄς πᾶμεν, ἄς ὑπᾶμεν νὰ χύσωμεν τὸ αἷμα τὸ ἰδικόν μας διὰ τὸ αἷμα ἐκεῖνο τὸ θεϊκόν, ὅπου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον ἔχυσεν». Τοιαῦτα λέγοντες ἀλλήλοις τὰ χέρια ἐπιάνασιν καὶ, σχῆμα χοροῦ τελειώνοντες, ἔψαλλαν χαρούμενοι, παιδρῶ τῶ προσώπῳ καὶ ἰλαρῶ φωνῇ· «Ὅροι καὶ βουνοί, πεδία καὶ φάραγγες σταλάξατε γλυκασμόν, διατὶ σήμερον δέκα ἄνδρες Κρηταὶ ἠνώθημεν μὲ τὸ αἷμά μας νὰ μαρτυρήσωμεν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ».

547 8. Φθάνοντες εἰς τὸν διατεταγμένον τόπον, ἔξωθεν ἀπὸ τὴν χώρα, εἰς κάποιον τόπον ὀνομαζόμενον Ἐλώνιον, εἰς τὸν ὁποῖον εὗρίσκετο πέτρα ἠτοιμασμένη νὰ κοποῦσιν αἱ κεφαλὰὶ τῶν Ἁγίων, κυκλοφορικῶς περιτριγυρίζοντάς την ἐγονάτισαν καὶ οἱ Δέκα, τὰ χέρια καὶ ὄμματα πρὸς τὸν οὐρανόν, τοιαῦτα ἐπροσηύχοντο. «Πάτερ Ἅγιε ποιητὰ οὐρανοῦ καὶ γῆς, Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ Λυτρωτὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· εὐχαριστοῦμέν σοι πῶς μᾶς ἠξίωσες νὰ ἐνωθοῦμεν Δέκα Ἄνδρες, νὰ μαρτυρήσωμεν διὰ τὴν ἀγάπην σου, εὐχαριστοῦμεν σοι πῶς μᾶς ἠξίωσας καὶ τὰ κορμῖα ἐτοῦτα τὰ ἰδικά μας τὰ ἐστολίσαμεν μὲ πληγὰς, μὲ δαρμούς καὶ αἵματα διὰ τὴν ἀγάπην σου. Εὐχαριστοῦμέν σοι πῶς μᾶς ἠξίωσας νὰ ἔλθωμεν εἰς τοῦτο τὸ τέλος, ὅπου ἡμεῖς κλίνομεν τὰς κεφαλὰς καὶ ὁ δῆμιος κατεβάζει τὴν σπάθην νὰ κόψῃ τὰς κεφαλὰς μας, διὰ τὴν ἀγάπην τὴν ἰδικήν σου. Ἄν ἡμεῖς Ἰησοῦ Χριστέ ἐθέλαμεν εὐρεθῆ εἰς τὴν ὥραν ὅπου (σὲ) ἐκρεμοῦσαν ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, εἰς τὸν τόπον τοῦ Γολγοθᾶ, κύκλον | ἐθέλαμεν κάμει εἰς τὸν Γολγοθᾶν ἐκεῖνον καὶ κάθε ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς νὰ προτείνῃ τὴν κεφαλὴν του, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς Σου νὰ κόβγονται, ὥστε μὲ δέκα κεφαλὰς, καὶ μὲ δέκα τρεξίματα αἱμάτων, νὰ στολισθῇ ὁ τόπος ἐκεῖνος. Μὰ ἐπειδὴ ἐκεῖ δὲν ἐτύχαμεν, παρακαλοῦμέν σε, ἡ πέτρα ἐτούτη ἄς ἀναλογῇ τὸν τόπον τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ τὸ αἷμα τοῦτο ὅπου

θέλει χυθῆ ἔδῶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης, ἃς καθαρίσῃ κάθε πλάνην διαβολικὴν, καὶ τὸ ὄνομά σου τὸ Ἅγιον ἔδῶ νὰ δοξασθῆ καὶ ἡ κεφαλαῖς τούταις αἱ δέκα νὰ στέκουσι ἐμπροσθὰ εἰς τὸ Βῆμά σου, νὰ ἔχουσι δύναμιν τόσῃ καὶ θάρρος, ὥστε ὅπου ὅποια ὄρα θέλουσι σὲ παρακαλέσῃ οἱ Κρητικοί, δι' ἀγάπην ἰδικὴν μας, καὶ ἀπενχόμενοι, ἃς ἔχουσι τὸ ζητούμενον.

9. Τοιαῦτα λόγια λέγοντες προσευχόμενοι, ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους, κάθε ἕνας ἐπρούτεινε τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν πέτραν ἐκείνην ἐπάνω, καὶ ὁ δῆμιος ἔκοβγε, ὥστε ἐκοπήκασι καὶ τῶν Δέκα καὶ ἡ πέτρα ἐκείνη | ἐστολίσθηκε κύκλῳ μὲ δέκα κεφαλὰς καὶ μὲ δέκα τρεξίματα αἱμάτων. 549
 Ὡ πέτρα πλέα στολισμένη παρὰ τὸ πλάτος τοῦ οὐρανοῦ, διατὶ ἐκεῖνος μὲ ἐπτὰ πλανήτας ἐστολίσθηκε, μὰ ἐσὺ μὲ δέκα στερεὰς κεφαλὰς! Πέτρα πλέα χαριτωμένη παρὰ τὴν πέτραν τοῦ Ζαχαρίου¹⁷, διατὶ ἐκείνη ἦτον στολισμένη μὲ ἐπτὰ ὀμμάτια, μὰ ἐσὺ μὲ δέκα κεφαλὰς. Πέτρα πλέα τίμια παρὰ τὴν πέτραν τοῦ Μωϋσῆ¹⁸, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν γραμμένοι αἱ Δέκα Ἐντολαί, διατὶ ἐκεῖ ἐνομοθετήτων θυσία ἀλόγων ζώων μὰ εἰς ἐσένα ἐτελειώθηκε θυσία λογικῶν προβάτων. Μὲ ταῦτα τὰ στολίσματα ἔστωντας νὰ στολισθῆ ἡ Κρήτη, περιχαρῶς ἐορτάζει τοῦ Κυρίου τὴν Γέννησιν. Ὅμοιον τρόπον, ὡς καθὼς μία δούλη, θέλοντας νὰ δείξῃ χαρὰν εἰς τὸν γάμον τοῦ βασιλέως, ἐβγαίνει εἰς τὸ πεδῖον καὶ μαζεύοντας ἄνθη, πλέκοντας στέφανον, καὶ στολίζοντας τὴν κεφαλὴν της, | χαίρεται τὴν βασιλικὴν χαρὰν, τέτοιας λογῆς καὶ ἡ Κρήτη, 550
 διὰ νὰ δείξῃ τὴν χαρὰν της τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ, ὁποῦ γεννᾶται, ἐβγαίνει ὄξω εἰς τὸ πεδῖον, ἄνθη γυρεύοντας νὰ στεφανωθῆ, εὔρε τὰ Δέκα ταῦτα ἄνθη, τοὺς Δέκα Μάρτυρας, καὶ αὐτοὺς παίρνοντάς τους εἰς τοῦ λόγου της, στεφανώνεται καὶ εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἐορτάζει, διὰ τοῦτο ὁλος ὁ κόσμος εὐφραίνεται καὶ βοᾷ: «Κρήτη προεορτάζει σήμερον Χριστοῦ τὰ Γενέθλια διὰ τῶν Ἀθλοφόρων». Τοὺς ὁποίους καὶ ἡμεῖς χρεωφειλετικῶς δοξάζομεν, ὅπως νὰ ἐπιτύχωμεν δι' αὐτῶν τὴν οὐρανῶν Βασιλείαν. Ἦς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ Κράτος, σὺν Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. |

¹⁷) Ζαχ. δ' 10.

¹⁸) Ἐξόδ. λβ' 18, λδ' 1 κ.εξ.

Β'.

ΛΟΓΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΠΑΛΛΑΔΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΕΚΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΜΑΡ-
ΤΥΡΗΣΑΝΤΩΝ.

1. Ἐνθυμοῦμαι ἐν χάριτι Πνεύματος Ἁγίου ἐκείτην τὴν ὁμό-
νοιαν ὅπου εἴχασιν οἱ πιστοὶ τοῦ Θεοῦ δοῦλοι, οἱ δεκάριθμοι ἐν Κρή-
τη Μάρτυρες, καὶ θαυμάζομαι γὰρ θέλωσι γὰρ ὁμογνωμονοῦσιν εἰς τοὺς
θανάτους διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπην. Καὶ ἔστεκον ἀγαμέσσοι τους καὶ
ἔλεγον· «Ἴδὸ ὃ ἡ τί καλὸν ἢ τί τεροπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ
κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό»¹⁹. «Ἀδελφοί, ἔλε-
γον, εἰς μίαν γνώμην γὰρ εἵμεσθεν, εἰς μίαν ἀδελφότητα καὶ εἰς μίαν
ἀγάπην. Ἄς σταθοῦμεν ὡς λίθοι ἀδάμαρτες. Καὶ ὡς ἀδιάσειστοι στύ-
λοι εἰς τὰ κτυπήματα τὰ θανατερά, ὅπου οἱ ἀγνώριστοι τοῦ Θεοῦ εἰ-
δωλολάτραι ἔχουν γὰρ μᾶς κάμουν. Ἄλλα καὶ ἄς καθήσωμεν πρῶτον
γὰρ συμβουλευθοῦμεν διὰ ποῖον ἔχομεν γὰρ ἀποθάνωμεν. Οἱ πολλοὶ εἰς
τὸν κόσμον διαλέγουν γὰρ ὑπάγουν εἰς τοὺς πολέμους γὰρ ἀποθάνουσι διὰ
τὴν ἀγάπην τοῦ βασιλέως τους. Καὶ ἡμεῖς διὰ τὸν βασιλέα μας . . .
.

2. Ὅθεν ὡσὰν ἔκαμαν ταύτην τὴν ἀρίστην βουλήν, ἀνέβησαν καὶ
οἱ δέκα μὲ μίαν ψυχὴν ὅλοι καὶ μὲ μίαν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν (διατὶ
διαλημὸς ἐγένετο γὰρ μὴ ἀκούεται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ), ἐπάνω εἰς τὸ
φοβερὸν κριτήριον τοῦ ἡγεμόνος, ὥρα ὅπου ἐν δόξῃ ἐκαθέζετο ὁ ἡγε-
μὼν μὲ συνάθροισμα μεγιστάνων καὶ πολλῶν ἀρχόντων. Καὶ μὲ πολὺ
θάρος ἐστάθησαν καὶ οἱ δέκα εἰς τὸ μέσον τοῦ Συνεδρίου. Βλέποντάς
τους ὁ τύραννος πῶς ἐστάθησαν χωρὶς φόβον καὶ μὲ πολλὴν τόλμην,
τούς λέγει· «τίνες εἴσθε ἐσεῖς καὶ ποῖοι εἴσθε, καὶ ἦλθετε μὲ τόσην
ἀναίδειαν ἔμπροσθέν μου;» Ἀπεκρίθη ὁ Θεόδουλος ὡς γεροντιώτερος.
«Ξένοι εἵμεσθεν αὐθέντια». Λέγει τους· «καὶ πῶς εἴσθε ξένοι ὅπου
εἴσθε ἀπὸ τὸν τόπον τοῦτον; Νὰ οἱ ἄρχοντες ὅπου σᾶς ἠξεύρουσιν·
Ἄρχοντες τοὺς ἠξεύρετε τούτους τοὺς ἀνθρώπους;» Ἀπεκρίθησαν οἱ
ἄρχοντες· «τοὺς ἠξεύρομεν ὑψηλότατε αὐθέντια, ἐδικοί μας εἶναι». Λέ-
γουν, ὡς ἐξ ἑνὸς σιόματος καὶ οἱ δέκα· «Αὐθέντια τὰ σώματα ταῦτα
εἶναι ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τοῦτο τὸ χῶμα ὅπου τὸ ὀρίζει ἡ μεγαλοπρέπειά
σου, καὶ ὁ τῆς Ρώμης βασιλεὺς Δέκιος. Ἀμμή αἱ ψυχαὶ δὲν εἶναι ἀπ'
ἐδῶ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Βασιλείαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ

¹⁹) Ψαλμὸς ιβ' 1.

ἐπουρανίου Βασιλέως. Ἐκείνου εἵμεσθεν ὑπογεγραμμένοι δοῦλοι, ἐκεῖνον σεβόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν καὶ λατρεύομεν». Εὐθύς ἐθύμωσεν ὁ τύραννος· «καλά, κατὰ τὰ λόγια σας νὰ πάθειτε. Ἐσεῖς εἴπατε πῶς τὰ σώματα ὀρίζω ἐπειδὴ εἶναι ἀπὸ τὸ χῶμα τοῦτο· τὰ σώματα νὰ ἰδοῦσι εἰ θέλουν πάθει. Ἄκουσον ἐσύ, ὦ δεσμοφύλαξ, τὸ ὀγληγορώτερον ἔκβαλέ τους τούτους καὶ τοὺς δέκα καὶ δέσε τους καὶ φυλάκωσέ τους». Ἐκαμὲν ὁ δεσμοφύλαξ κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐρυλάκωσε τοὺς Μάρτυρας. Ἀπὸ ταύτην τὴν ὥραν ἀρχίνισαν οἱ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτοὶ δοῦλοι νὰ χαίρουνται, ὅλον συλλογιζόμενοι πῶς ὀγλήγορα ἀνεβαίνουνσι νὰ ἰδοῦσι τοῦ γλυκυτάτου Ἰησοῦ τὸ κάλλος. Ἐσπευδον δὲ νὰ σιολίζωνται μὲ προσευχάς, καὶ αὐτὸ μὲ τέχνην, νὰ ἐσμίξουν μὲ τὸν Θεόν, ὅτι προσευχή ἐστὶν ἔνωσις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ διὰ τὸ νὰ λέγουσιν· «εἰ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν»²⁰, ἀλλὰ καὶ δὲν τοὺς ἀρῆκεν ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ δύναμις μοναχούς, διατί καὶ εἰς τὰ μαρτύρια εἰς δὲν ἤθελεν εὐρίσκεισθαι ἐκεῖ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις, δὲν ἦσαν δυνατοὶ οἱ ἄνθρωποι μοναχοὶ νὰ ὑπυμνεύουσι· καὶ τάχα δὲν τὸ ἐδηλοποίησεν ὁ μέγας Θεὸς εἰς τὸν ἴδιον Χριστὸν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος ὅταν ἐπροσηύχετο, ὅπου λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς· «ὦ φθὴ δὲ αὐτῶ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν»²¹. Ἡ καὶ εἰς τὸν προφήτην δὲν προέλεγε· «μετ' αὐτοῦ εἰμὶ ἐν θλίψει· ἐξελοῦμαι αὐτὸν καὶ ὀξάσω αὐτόν»²². Ἐκεῖ λοιπὸν εἰς τὴν φυλακὴν ἐφάνη ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ τοὺς ἔδειξε τὰ στέφανα ὅπου ἔχει διὰ νὰ τοὺς στεφανώσῃ. Εἶπέ των καὶ αὐτό, ὅτι ἀφ' οὗ θέλει τοὺς ἐκβίλουν ἀπὸ τὴν φυλακὴν θέλει στείλῃ τους ἀγγέλους νὰ τοὺς συντροφεύουν.

3. Ἄς συλλογισθῇ ὁ καθ' ἕνα πόσην καρδίαν καὶ πόσον θίγος ἔλαβον οἱ χαριτωμένοι θεράποντες τοῦ Θεοῦ νὰ τρέχουσιν εἰς τὸν θάνατον. Δὲν ἐχρειάσθησαν πλέον ἄλλα σιδηρᾶ ἱμάτια νὰ ἐνδυθοῦσι, μήτε ὄπλα εἰς τὰς χεῖράς τους νὰ βαστοῦσι, παρὰ τὰ ἰσχυρὰ λόγια τοῦ ἡγαπημένου Χριστοῦ. Τῆς ὥρας ἐκείνης ἠρονήθησαν καὶ τὴν ὀλίγην βρωσὴν ὅπου οἱ ζῶντες ἄνθρωποι ἐχρειάζοντο, ὅτι ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ὅπου εἶδον ἐχορτάσθησαν. Ἐβλεπον μόνον τὴν νύκτα νὰ περάτῃ καὶ νὰ φθάσῃ ἡμέρα νὰ τελειώσουν τὴν πραγματείαν τους οἱ ἔμφορες πραγματευταί. Καὶ οὕτω ὡς ἐξημέρωσεν προστάξας ὁ ἡγεμὼν τοὺς ἐκβαλαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἔλαβον δὲ καὶ σχοινία νὰ τοὺς δένουν. Οἱ

²⁰) Ρωμ. η' 31.

²¹) Λουκ. κβ' 43.

²²) Ψαλμ. η' (90) 15.

δὲ ἅγιοι στρεφόμενοι πρὸς αὐτοὺς καὶ ὡς μυκτηρίζοντες ἔλεγον· «αἱ ἄνθρωποι τί εἶναι καὶ αὐτὰ τὰ δεσίματα; Ἡμεῖς ἐπεθυμοῦμεν, ἔξυπνοι ὄντες ὅλην τὴν νύκτα, πότε γὰρ ξημερώσῃ γὰρ τρέξωμεν μοναχοί μας εἰς τὸν ἀνθέντην σας γὰρ ζητήσωμεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου, καὶ σεῖς μᾶς δένετε διὰ γὰρ μὴ φύγωμεν; Ἄνθρωποι ἀφῆτε τὰ δεσίματα καὶ μόνον ἀκολουθεῖτε μας». Τρέχουν τοίνυν μὲ πᾶσαν σπουδὴν καὶ πόθον καὶ πρῶτα ἀρχίνισαν αὐτοὶ μὲ πολλὴν τόλμην· «ἤξεύρεις διατι ἤλθομεν ἐδῶ ἔμπροσθέν σου; διὰ γὰρ σοῦ ζητήσωμεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου. Μὴν ἀρχίνισῃς πάλιν γὰρ μᾶς λέγῃς τῆς ματαίας ζωῆς, διατι μόνον περνᾷ ἡ ὥρα καὶ ἀπομένεις εἰς τὸν κόπον. Ὅσα καὶ ἂν λογιάζῃς καὶ λέγῃς τοῦ ἀνέμου λόγια εἶναι μόνον εἰπέ τὸ τέλος γὰρ ἔβγῃς ἀπὸ τὴν ἔγνοιαν». Ὡς εἶδε τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης τῆς σταθερᾶς καὶ ἀγιοπλάστου, ἔκαμε τὴν σκληρὰν καὶ ἀπάνθρωπον ἀπόφασιν τῶν κολαστηρίων καὶ τοῦ θανάτου, καὶ κράζει τὸν ἀρχικολαστὴν καὶ μετὰ θυμοῦ καὶ μῆνιδος πολλῆς τοῦ λέγει· «λάβε τούτους τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους καὶ δέσε τους ὀπισθεν τῶν ἀλόγων καὶ εἰς καθ' ἓνα ἔχε δύο δημίους μὲ γεῦρα τῶν βοῶν γὰρ τοὺς δέρονουν ἀπαραμυθῆτως. Δὸς θέλημα καὶ τοῦ καινοῦ λαοῦ, ὅπου ἔχουν γὰρ ἀκολουθοῦν, πύσματα καὶ περιγελάσματα καὶ κτυπήματα καὶ ἄλλα διάφορα ὑβρίσματα γὰρ τοὺς κάμνουν, μόνον ὅσον γὰρ μὴ τοὺς θανατώσουσι. Βάλε καὶ ἓνα διαλαλητὴν ἔμπροσθεν καὶ ἄλλον ὀπισθεν γὰρ κηρύττουσιν. Ὅποιος εἶναι ἀπειθῆς εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὅποιος ἀναφέρει τοῦ Ναζωραίου Χριστοῦ τὸ ὄνομα καὶ γὰρ πιστεῖη εἰς αὐτόν, αὐτὰ τὰ ὅμοια καὶ χεῖρονα γὰρ πάσῃ. Αὐτὰ κάμε εἰς πολλαῖς ἡμέραις· ἔπειτα γὰρ μοῦ δώκης λόγον».

4. Ἐκραξε καὶ ὁ γλυκὴς Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ Ἄγγέλους τοὺς ὑπηρέτας τῆς ζωῆς καὶ δροσισίας τῆς ψυχῆς· «σύρατε Ἄγγελοί μου φαιδροί, λαμπάδες νοηταὶ τοῦ κάλλους τοῦ προσώπου μου. Ἀξιάγαστοι λειτουργοὶ τῆς τρισακτίνου θεότητος, πιστοὶ τελεσιουργοὶ τῶν θείημάτων μου· συνοδεύσετε τοὺς δούλους μου τοὺς καλοὺς, τοὺς ὅλην ψυχῇ φιλάξαντας τὴν ἀγέπην μου, τοὺς Μάρτυρας τῆς ἀληθείας τοὺς βασανιζομένους, αὐτοὺς ὅπου τὸν κόσμον ἐμίσησαν, τὰς σάρκας τους κατεφρόνησαν, ἀπὸ τὸν πολὺν ἔρωτα ὅπου ἔβαλαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου, τὰ σᾶς συντροφεύσουσιν ἐν οὐρανοῖς. Τοὺς δαίμονας ἰσχυρωτάτως ἐπολέμησαν· συντροφεύσετέ τους. Πολλοὶ σταθῆτε εἰς τὸν καθ' ἓνα καὶ ταῖς πληγαῖς τους σφουγγίζετε. Ἐλαφρύνετε τοὺς πόρους των. Εὐθύς ὅπου γὰρ παρασιαθῆτε σιμά τους, δείξετέ τους τὰ πρόσωπά σας, μὲ πολλὴν ἰλαρότητα. Εἰς ὅλαις ταῖς στραταῖς παρηγορεῖτε. Ἐκεῖνα δὲ τὰ λιθοβολίσματα ὅπου οἱ μωροὶ παῖδες τῶν ἀπίστων θέλουσι κάμνουν ἐπάνω εἰς τοὺς πεπιστευκότας τῷ Ἁγίῳ μου Ὄνόματι, κάμετε μὲ τὴν

ἀόρατόν σας δύναμιν νὰ κατακτυποῦνται ἐπάνω εἰς τοὺς λιθοβολοῦντας. Ὅμοίως καὶ τὰ πτύσματα νὰ στρέφονται εἰς τὰ προσώπατά τους, μὲ ραβδιὰ ἕνας τὸν ἄλλον νὰ κτυποῦνται καὶ φθάνει ὁ πολὺς πόνος τοῦ ἀλογοσύρματος εἰς τοὺς Μάρτυράς μου».

5. Δόξα τῷ Ὑπεραγίῳ Θεῷ, προτύτερον ἔφθασαν οἱ Ἄγγελοι εἰς τοὺς Ἁγίους Μάρτυρας παρὰ νὰ τοὺς δένουσιν οἱ δήμιοι ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἄλογα, καὶ εὐθὺς ἐχαρίτωσαν τοὺς Ἁγίους νὰ τοὺς ἰδοῦσι. Καὶ τὰ ὅσα ἐπρόσταξεν ὁ μέγας Ἰησοῦς παρευλαβῶς τὰ ἐτελεσιούργουν. Καὶ ἦν τὸ θαῦμα ἐξαισίον διὰ ἔσθραν τὰ ἄγρια ἄλογα τοὺς Ἁγίους καὶ ἐξεσχίζονταν ἢ σάρκαις τους ἐπάνω ἐν ταῖς πέτραις καὶ εἰς τὰ ξύλα. Καὶ τὸ βαρύτερον οἱ δήμιοι μὲ νεῦρα βοῶν εἰς τὰς αὐτὰς σάρκας τὰς πεπληγωμένας. Οἱ δὲ Ἄγιοι λαβόντες τὴν χάριν ἔβλεπον τὴν φωτεινὴν λαμπρότητα τῶν Ἄγγέλων καὶ συνανύμουν τὸν Θεὸν ὁμοῦ μὲ τοὺς Ἄγγέλους, ἤκουεν δὲ ὁ λαὸς τὸν ὕμνον τῶν Ἁγίων, ἀμμή τῶν Ἄγγέλων ὄχι. Ὅλην τὴν δόξαν τῶν Ἁγίων Ἄγγέλων ἔβλεπον οἱ τρισμάκαρες, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἀμυδρῶς πῶς τοὺς ἔβλεπον ὡς ἀσθενεσιάτους μύρμηκας. Τὰ δὲ κολαστήρια ὅπου τοὺς ἐκτυποῦσαν τόσον τὰ ἐμέτρουν, ὡσὰν νὰ ἐκτυποῦσαν εἰς ξένα σώματα. Δὲν ἐβασάνιζαν τὰ ἅγια ἐκεῖνα σώματα τῶν Ἁγίων εἰς μίαν καὶ μόνην ἡμέραν, ἀλλὰ εἰς πολλὰς, ὅλον διὰ νὰ βλέπῃ ὁ κοινὸς λαὸς καὶ νὰ φοβᾶται νὰ σιέκουνται εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν τοσοῦτον φόβον, ρίζαις πολλαῖς καὶ μεγάλαις ἐφυτεύθησαν τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ πίστεως μὲ τὰ τίμια αἵματα τῶν Δέκα αὐτῶν Μαρτύρων καὶ ἀνεβλάστησαν ὑπεροχὴν πολλοί. Ἦγουν ὁ φόβος ἐκεῖνος τῶν κολαστηρίων ἐρίζωνεν εἰς ταῖς καρδίαις τῶν ἀπίστων περισσότερον ἀγάπην τοῦ εὐλογημένου Χριστοῦ παρὰ μῖσος καὶ ἐμαρτύρησαν πολλοὶ διὰ τὸν γλυκὺν Ἰησοῦν τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου.

6. Ἐπέρασεν ἡμέραι πολλαί. Εἶδεν καὶ ὁ τύραννος πῶς δὲν κατορθώνει τίποτε εἰς τὸ ἀσεβὲς αὐτοῦ θέλημα, ἔκραξε τὸν ἀρχηγὸν τῶν δημίων. Ἐρωτᾷ τον· τί ἐπόκαμες μὲ τούτους τοὺς ἀποσιάτας. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. Ὑψηλότατε αὐθέντα, τίποτε δὲν ἐκάμαμεν. Ὅλα τους τὰ αἵματα ἐχύσαμεν, ἄλλο τι δὲν ἐφώναξαν παρὰ ἔφαλλ. Ἡμεῖς ἔλεγον· βαρεῖτε τὸ ὀγληγορώτερον νὰ ἀποθάνωμεν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν Χριστοῦ. Τότε ἐπρόσταξε νὰ τοὺς πηγαίνουσιν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, νὰ κόψουν τὰς κεφαλὰς των, καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ κρατοῦντος ἔλαβον αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐσύρναν, διότι δὲν ἐδύνουνταν νὰ σταθοῦν εἰς τὰ ποδάρια. Ἐκεῖ ἦτον τὸ πλέα ἐξαισίον ὅπου ὡσὰν ἐκεῖνοι ὅπου νὰ εὔρουν θησαυρὸν ~~τινα~~ ~~ἔστιν~~ κάμνουσι ποῖος νὰ προαρπάσῃ τὴν πλουσιωτέραν καὶ περισσοτέραν μὲν-

ραν, τοιουτοτρόπως δλοι τους και οι δέκα με καθαρὰν φωνήν· ἔλα εἰς ἐμὲ πρῶτον ὅτι εἶμαι γεροντιώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον και τουταντὸ και οι ἄλλοι. Ἐκόψασι τὰς ἀγίας αὐτῶν κεφαλὰς. Ἐδῶ ἄς σταθῆ ὁ καθ' ἕνας και συλλογιζόμενος ἄς εἰπῆ· ἐὰν εἰς μετάνοιαν ἐν ὅς ἀμαρτωλοῦ γίνεται μεγάλη χαρὰ ἐν οὐρανοῖς²³, ἀμμή εἰς τὸ χαριτωμένον τέλος δέκα καθαρῶν και δικαίων ἀνθρώπων και μάλιστα Μαρτύρων ὁποῦ και τόσαις ἡμέραις ἐτυραννήθησαν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν και ἔλαβον και τοιοῦτον καιτησχυμμένον θάνατον, ὡσὰν τί χαρὰ, τί ἀγαλλίασις, τί λογιῆς ὕμνοι και εὐχαριστίαι γὰ ἔγιναν ἐκείνη τῆ ἀγία ὥρα.

7. Δὲν εἶναι δυνατὸν με χεῖλη ἔνοχα γὰ περιγράψωμεν, εἰ μὴ μόνον και ἡμεῖς γὰ παρακαλοῦμεν τὸν πανοικτίρμονα Κύριον τοῦ ἀγαθοῦ τέλους τῆς μετανοίας γὰ μᾶς ἀξιῶση ὅπως γὰ ἀναβῶμεν εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν, ὅτι εἶναι ἔτι τόπος και διὰ ἡμᾶς, και συνδοξασθῶμεν με τούτους τοὺς Μακάριους Μάρτυρας, αἰνοῦντες και εὐλογοῦντες τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν σὺν τῷ Πατρὶ αὐτοῦ τῷ ἀνάρχῳ και τῷ παραγίῳ Πνεύματι.

²³) Λουκ. ιε' 7.